

Sandra-Elena Nestorova

Lobbaavatko kirjastot kuntatasolla?

Opinnäytetyö

Kevät 2014

Liiketalouden ja kulttuurin yksikkö
Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Liiketalouden ja kulttuurin yksikkö

Koulutusohjelma: Kirjasto- ja tietopalveluala

Tekijä: Sandra-Elena Nestorova

Työn nimi: Lobbaavatko kirjastot kuntatasolla?

Ohjaaja: Ari Haasio

Vuosi: 2014

Sivumäärä: 35

Liitteiden lukumäärä: 1

Opinnäytetyössäni haluan nostaa esiin erään mielestäni hyvin ajankohtaisen, usein väärinymmärretyn ja nykytilanteessa todella tarpeellisen asian – lobbaamisen. Lobbaamisesta on hyvin vähän suomenkielistä kirjallisuutta, ja silloinkin tutkimukset keskittyvät enemmän Suomen hallitukseen ja Euroopan Unioniin. Tässä opinnäytetyössä halusin perehtyä lobbaamiseen tavallisen kirjaston arjen näkökulmasta, sen tarjoamiin mahdollisuuksiin positiiviseen vaikuttamiseen päätöksentekoon kuntatasolla. Rajasin aiheen koskemaan keskisuuria ja suuria kuntia, ja vain kuntatasolla tapahtuvaa lobbaamista.

Tutkimusongelmaksi nousi seuraavat kysymykset: Mitä lobbaaminen on? Miten sitä voi ammattimaisesti harjoittaa? Tiedostavatko kirjastot sen tärkeyden? Miten kirjastot saavat äänensä kuuluviin kunnan päätöksentekoelementeissä?

Olen tässä opinnäytetyössä pyrkinyt vastaamaan näihin kysymyksiin. Olen perehtynyt olemassa oleviin tutkimuksiin ja kirjallisuuslähetteisiin sekä suorittanut lopuksi myös oman tutkimuksen kyselyn avulla. Aluksi keskityin avaamaan lobbaamisen käsitteet, tämän jälkeen perehdyin lukijaa eräisiin hyväksi osoitettuihin toimintatapoihin ja käytäntöihin ja lopuksi esitän kyselyn tulokset, joiden pohjalta pyrin tekemään johtopäätelmiä.

Lähetin kyselyn Webropol-ohjelman kautta 42 keskisuurelle ja suurelle kunnan kirjastolle, 383 vastaanottajalle. Kyselylomake sisälsi monivalintakysymyksiä, avoimia sekä asteikkoihin perustuvia kysymyksiä.

Tutkimustuloksista käy ilmi, että kirjastot pitävät lobbaamista tärkeänä asiana. Monet kokivat samalla, että sitä on myös vaikea hahmottaa, ja jotkut olivat sitä mieltä, että sitä ei pitäisi tehdä lainkaan. Kyselyn vastauksissa nousi esiin, että useimmat kirjaston johtajat lobbaavat ja ovat yhteydessä kunnan päättäjiin. Kirjaston johtajien oman aktiivisuuden rooli tulee jatkossa vain korostumaan, sillä alle 3 %:lla vastaajista on oma kirjastolautakunta, loput ovat eri hallintokunnista yhdistettyjä lautakuntia.

Avainsanat: kirjastot, lobbaus, kunnat, päättäjät, päätöksentekoprosessi, käsitteet, käytäntö

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Business and Culture

Degree programme: Library and Information Services

Author: Sandra-Elena Nestorova

Title of thesis: Do libraries practise lobbying at the municipality level?

Supervisor: Ari Haasio

Year: 2014

Number of pages: 35

Number of appendices: 1

In this thesis, I wanted to bring up a topical issue, lobbying. There is very little written in Finnish about lobbying, and those texts concentrate on the Finnish parliament and the European Union. I wanted to stay at the grass-root level in this thesis and write about lobbying from the standpoint of usual libraries. I outlined the topic to apply to medium-sized and large municipalities, and only to such lobbying that takes place at the municipality level.

The following research problems arouse: What is lobbying? How can it be practised professionally? Are libraries aware of its importance? How can libraries get their voices heard at the municipality level?

In this thesis, I have tried to answer the questions above, partly with the help of a survey. First I focus on the concept of lobbying, after that I move on to finding out good practice, and then I move on to the survey and the presentation of the results. I sent the survey through the Webropol program to 42 medium-sized and large municipality libraries, a total of 383 recipients. The survey included multiple-choice questions, open-ended and questions based on scales, in total 30 questions.

The research result shows that libraries think that lobbying is an issue of importance. It is also a hard issue to grasp, and some thought it should not be practised. The answers show that, in most cases, directors of libraries lobby and are in touch with decision-makers in municipalities. The importance for directors of libraries themselves to be active will be emphasized, fewer than 3 per cent of the respondents have their own library board, others have boards that are a combination of various branches of administration.

Keywords: libraries, lobbying, municipalities, decision-makers, decision-making process, concepts, practices

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä	2
Thesis abstract	3
SISÄLTÖ	4
1 JOHDANTO.....	5
1.2 Tutkimusongelma ja -kysymykset.....	6
1.3 Tutkimusmenetelmä	6
1.4 Aiheen rajaus ja työn rakenne	7
2 LOBBAUS, VAIKUTTAMINEN VAI VAIKUTTAJAVIESTINTÄ?	8
2.1 Lobbauksen historia.....	8
2.2 Lobbauksen käsitteet.....	8
3 LOBBAUS KÄYTÄNNÖSSÄ	10
3.1 Burson-Marstellerin lobbauskysely Euroopassa.....	10
3.2 Lobbaaja ja lobbausta kirjaston näkökulmasta	11
3.3 Lobbauksen hyvät käytänteet.....	13
3.4 Kirjastonjohtajan rooli	14
4 KYSELYTUTKIMUS KIRJASTON JOHTAJILLE JA ESIMIEHILLE	15
4.1 Kyselyn taustat ja toteutus.....	15
4.2 Kyselyn tulokset ja niiden tarkastelu.....	15
4.2.1 Taustatiedot	16
4.2.2 Lautakutatyöskentely	16
4.2.3 Lobbaaminen	19
4.2.4 Mitä mieltä olet vaikuttamisesta (lobbaamisesta)	23
4.2.5 Miten päättäjät äänestävät, missä vaiheessa lähestyä päättäjiä ja muita.....	26
4.2.6 Vaikuttamisen tärkeys	30
5 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	32
LÄHTEET	35
LIITTEET	36

1 Johdanto

Suomen talouden rakenteet ovat olleet koetuksella vuodesta 2009 Amerikan asuntomarkkinoilta alkaneen kansainvälisen taantuman ja sitä seuranneen Euroopan velkakriisin myötä (Perustietoja Suomen taloudesta, 2014). Tällä hetkellä Suomi kamppailee useiden ongelmien kanssa. Pitkäaikaiset menestysalat ovat murroksessa (esim. paperi- ja elektroniikkateollisuus) ja samaan aikaan suhdannetilanne on Suomelle yleisemminkin epäedullinen. Julkinen sektori taistelee toisaalta pienenevien verotulojen ja samalla väestön ikääntymisestä johtuvien kasvavien menojen kanssa. Tämä yhtälö johtaa siihen, että kunnat joutuvat säästämään jokaista euroa supistamalla, leikkaamalla ja lakkauttamalla. Nämä toimenpiteet näkyvät aikaisempaa välittömämmin ja ilmenevät mm. pienenevissä budjeteissa ja määrärahoissa, virkojen ja tehtävien täyttökielloilla. Säästöt vaikuttavat julkisen sektorin kaikkiin palveluihin ja koettelevat, ei erityisesti, mutta voimakkaasti kirjastoalaa. Rajuimpana ilmentymänä on kokonaisten kirjastojen lakkauttaminen.

Samat säästöt ja supistukset koskettavat myös päätöksentekoelemiä. Seurauksena lautakuntia suurennetaan, monien eri alojen asioita joudutaan käsittelemään samassa, yhä laajenevassa kokonaisuudessa, ja kirjaston ääni uhkaa kadota voimistuvaan ”melu”-taustaan.

Tässä realiteetissa, jossa yhtäältä resursseja (varoja ja ihmisiä) on vähemmän, kirjastoja uhkaa sulkeminen, ja toisaalta kansalaiset oikeutetusti vaativat edelleen yhtä korkeaa palvelutasoa kuin aina ja uusia palveluita pitää kehittää, kirjastot tarvitsevat enemmän kuin koskaan aikaisemmin uusia tapoja asioidensa esille tuomiseen.

Tarjoan työssäni yhdeksi keinoksi lobbauksen, jolla kirjastot voisivat vaikuttaa myönteisesti kuntien päättäjiin ja saada enemmän vastakaikua ongelmilleen. Tutkin opinnäytetyössäni kyselyn avulla, kuinka paljon tätä jo tehdään, millä tavalla sitä tehdään ja pitäisikö sitä tehdä enemmänkin.

1.1 Tutkimusongelma ja -kysymykset

Lobbaus on ajankohtainen asia, kun pidetään mielessä Suomen taloudellinen tilanne ja myös se, että kaikissa kunnissa kirjastotoimenjohtaja ei saa edes kutsua kirjastoasioista käsittelevään lautakuntaan (Relander 2013).

Lobbausta on kuitenkin tutkittu Suomessa hyvin vähän. Miia Jaatinen on väitöskirjassaan (-99) tutkinut ja esitellyt uutta mallia poliittiseen lobbaamiseen, johon palataan tässä opinnäytetyössä.

Mitä lobbaaminen on? Miten sitä voi ammattimaisesti harjoittaa? Tiedostavatko kirjastot tämän taidon tärkeyden? Miten kirjasto saa äänensä kuuluviin kuntatasolla? Näihin kysymyksiin on tarkoitus vastata tässä opinnäytetyössä.

Opinnäytetyön kyselyn pohjana on käytetty seuraavia teoksia: Lob: lobbauskirja (Jaskari ym. 2010) sekä Att lyckas med lobbning (Bergström & Byström 2003). Lähteinä opinnäytetyössäni olen käyttänyt pääasiassa suomenkielisiä kirjoja ja verkkojulkaisuja, mutta muutama englannin- ja ruotsinkielinen on myös mukana. Hyviä lähteitä ovat olleet jo mainitsemat kirjat sekä Burson-Marstellerin englanninkielinen kysely, valtioiden ja kuntien verkkosivut sekä järjestöjen ja yksityisten yrittäjien verkkosivut ja tutkimukset.

1.2 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyön aihe kiinnosti minua kovasti ja halusin siksi selvittää, mitä kirjaston esimiehet ja johtajat ajattelevat aiheesta. Tavoitteenani oli tehdä tutkimus, joka on hyödyllinen työpaikoille ja josta voi tehdä jatkotutkimuksia laajentamalla sitä koskemaan muita aloja, järjestöjä ja eduskuntaa. Tämän opinnäytetyön tutkimusstrategiana on lähteä oletuksesta että lobbaaminen on tarpeellinen, hyödyllinen ja hyväksyttävä työkalu sekä etsiä vahvistusta tälle oletukselle kirjallisuudesta. Suoritan myös oman tutkimuksen kyselyn avulla ja lopuksi teen päätelmiä kerätyn materiaalin pohjalta. Kysely tutkimusmenetelmänä on kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus.

Työn haasteena on ollut lähteiden kerääminen, niitä on suomeksi niukasti ja ne keskittyvät järjestöjen, yritysten, eduskunnan ja Euroopan Union (edempänä EU) näkökulmiin. Olen siksi ottanut mukaan EU:n tutkimusta, josta saa soveltaen hyvän pohjan myös kuntatasolla tapahtuvaan lobbaukseen.

1.3 Aiheen rajaus ja työn rakenne

Rajasin aiheen koskemaan keskisuuria ja suuria kuntia, eli asukasluvultaan 25.000 - 100.000 ja siitä ylöspäin. Kohdistin kyselyt yleisten kirjastojen kirjastotoimenjohtajille sekä kaikille esimiesasemassa oleville henkilöille. Rajasin pois kansallinen-, eduskunta- ja EU-taso, sillä kuten aikaisemmin jo mainitsin, keskityin tutkimaan ainoastaan kuntatasolla tapahtuvaan lobbaamiseen.

Samasta syystä en ottanut mukaan seuroja, järjestöjä ja organisaatioita, kuten Suomen kirjastoseura ja sen kustantama lehti Kirjastolehti, Finlands svenska biblioteksförening, Kirjastot.fi, IFLA. En myöskään ottanut mukaan Opetus- ja kulttuuriministeriötä eikä Aluehallintovirastoja.

Aloitin työni perehdyttämällä lukijaa lobbaukseen liittyvään käsitteistöön, esittelen sen historiaa. Kerron mitä Burson-Marstellerin tutkimuksessa on selvinnyt lobbauksesta EU:ssa. Kerron myös hyvistä käytännöistä ja siirryn sitten omaan tutkimukseen. Esitän tutkimuskysymykset ja raportoin tulokset jotka myös analysoin. Viimeisessä kappaleessa teen päätelmät.

2 Lobbauksen, vaikuttaminen vai vaikuttajaviestintä

2.1 Lobbauksen historia

Lobbaus juontaa juurensa Englannista (Lobbying - The Concept, [viitattu 25.02.2014]). Vuonna 1215 poliittinen kriisi kuningas Juhana Maattoman ja paronien välillä johti sopimukseen, jossa kuninkaan päätöksenteko siirtyi paronien valvottavaksi ns. Magna Carta -sopimuksessa. Tämä oikeus puuttua valtionjohtoon epäkohtia oikaistakseen on nykypäivän lobbauksen perusta. Siitä tuli käytäntö Yhdysvalloissa 1830-luvulla.

Eurooppalaisten ammattilobbareiden kattojärjestön EPACA:n mukaan sana lobbaus käytettiin ensimmäistä kertaa Englannissa viitaten toimittajiin, jotka odottivat Englannin parlamentin alahuoneen käytävissä saadakseen päätöksentekijöiltä haastatteluja (Lobbying - The Concept, [viitattu 25.02.2014]). Vuonna 1832 sanaa lobbisti käytettiin yleisesti Washingtonissa, Yhdysvalloissa. Suomen kielessä sitä on ruvettu käyttämään 1990-luvun alussa, ministeri Max Jakobson ensimmäisten joukossa (Aula, Hakala (toim.) 2000, 167).

2.2 Lobbauksen käsitteet

Jaskarin ja muiden (2010, 14) mukaan lobbaus mielletään kielteisenä asiana ja sanan käyttämistä kartetaan. Sanaan liitetään negatiivista arvolutausta ja se mielletään samaksi asiaksi kuin lahjonta ja kiristys. Se koetaan likaiseksi, niljakkaaksi, epämääräiseksi ja epäeettiseksi toiminnaksi.

Lobbaus-sanana vastineita on useita (Lobbying - The Concept, [viitattu 25.02.2014]). Useimmin käytetään sana vaikuttaminen ja viestintätoimistot puhuvat mieluummin vaikuttajaviestinnästä. Euroopassa käytetään yhä enemmän sanaa yhteiskuntasuhteet (public affairs).

Kielitoimiston sanakirja MOT määrittelee sanan seuraavasti: pitää epävirallisia yhteyksiä päättäjiin tai poliitikkoihin suhdetoimintatarkoituksessa.

Miia Jaatinen (1999, 22) on määritellyt lobbauksen väitöskirjassaan Poliittisten kysymysten lobbaus seuraavasti:

Lobbaus on poliittiseen päätöksentekoon vaikuttamista siten, että lobbattavaa asiaa ajava ryhmä kommunikoi asian kannalta olennaisten ryhmien kanssa. Nämä ryhmät koostuvat poliittisista päätöksentekijöistä ja virkamiehistä, lobbaavan ryhmän kilpailijoista, joukkoviestimien edustajista, kansalaisista sekä lobbaavan ryhmän kaikista jäsenistä ja työntekijöistä.

Suomen kuntaliitto määrittelee sanan taas näin (Kurikka [viitattu 25.02.2014]):

Lobbaaminen on yritys vakuuttaa toinen ihminen jostakin asiasta. Usein lobbauksen kohteen toivotaan muuttavan mielipiteensä tai tekevän tai jättävän jotakin tekemättä. Lobbaaminen on aktiivisen osallistujan tärkeimpiä työvälineitä.

Pääasiassa lobbauksen päämäärä on vaikuttaa poliittisiin päätöksiin ja siten päätöksentekijöihin (Bergström & Byström 2003, 16). Asiat, joihin halutaan vaikuttaa, ovat tietämys, arvot ja toiminta.

Ammattimainen lobbaaminen on vaikuttamista poliitikoihin niin, että yhdelle poliitikolle tai ryhmälle annetaan faktoja, joihin poliitikot voivat perustaa päätöksensä. Se ei ole valehtelemista, faktojen vääristelemistä, kiristämistä, korruptiota eikä lahjomista.

Lobbaus on tärkeä osa demokratia, päätöksentekoprosessi pitää olla avoin ja päätökset pitää kokea avoimiksi, niin että järjestelmää voi valaista, ymmärtää ja hyväksyä (Bergström & Byström 2003, 29). Se on tapa varmistaa osallistumista poliittiseen prosessiin yhteiskunnallisilta ja taloudellisilta toimijoilta ja kansalaisilta (Burson-Marsteller 2013, 2).

3 Lobbaus käytännössä

Strateginen viestintätoimisto Ellun Kanat lanseerasi 2013 julkaisun ”Mitä tapahtuu lobbaukselle”, jossa haastateltiin päättäjiä, jotka työssään ovat lobbauksen kohteena. Päättäjiltä kysyttiin, millaista vaikuttajaviestintää he arvostavat, tarvitsevat ja kuuntelevat. Selvitykseen haastateltiin vaaleilla valittuja päättäjiä, virkamiehiä sekä verkkokyselyllä kartoitettiin kansanedustajien ja meppien näkemyksiä.

Selvityksessä tuli esiin, että lobbarina toimiminen Suomessa ja ulkomailla vaatii samoja ominaisuuksia: henkilön pitää olla rehellinen, uskottava ja reilu (Poussa, Lehto & Piha 2013, 32). Haastattelevat kertoivat, että on hyvä saada tiedot niin suullisesti kuin kirjallisesti ja silloin tiedon pitäisi olla tiivistettyä ja ajankohtaista, maksimissaan kaksi A4-liuskaa ja mielellään jo etukäteen sähköpostiin lähetetty (mts. 32, 35).

Lobbarin pitää myös osata herättää vaikuttajan mielenkiinto sekä osata osoittaa miksi asiaan olisi tärkeitä puuttua (mts. 32, 33). Selvitykseen vastanneet kertoivat että he ”eivät halua lobbarin vain myyvän mielipidettään, vaan laajentavan päättäjän kokonaiskuvaa ja ymmärrystä asiasta”.

Yhteiskuntarakenteet ovat muuttaneet muotoaan, mutta samalla edellytetään, että päättäjillä olisi samanlaiset edellytykset tehdä hyviä päätöksiä, jotka koskevat isoja määriä ihmisiä ja jotka määrittävät kuntien tulevaisuutta (Aula, Hakala (toim.) 2000, 171). On siis tärkeitä että päättäjät saavat käsiinsä riittävän määrän informaatiota, oikeaan aikaan ja suhteellisen helposti lähestyttävässä muodossa - tässä lobbaus tulee kyseeseen.

3.1 Burson-Marstellerin lobbauskysely Euroopassa

Burson-Marsteller on johtava globaali viestintätoimistoketju jolla on myös toimipaikka Helsingissä (About us, [viitattu 15.4.2014]).

Kesäkuussa 2013 he julkaisivat viidennen kyselynsä tehokkaasta lobbaamisesta Euroopassa (Press release, 2013). Kysely kattoi 19 maata sekä Brysselin EU:n

päätöksentekokeskuksena. Kyselyyn kuului lähes 600 haastattelua, joita Penn, Schoen & Berland analysoi Burson-Marstellerin puolesta. Haastateltavat olivat poliitikkoja kansallisilta tasoilta ja Euroopan parlamentista, lisäksi ylempiä virkamiehiä kansallisilta ministeriöistä ja Euroopan toimielimistä.

Kyselyssä Suomen haastateltavat vastasivat olevansa eniten valmiita puhumaan lobbaajien kanssa, jos he ovat avoimia siitä ketä he edustavat ja jos aihe on heille kiinnostava (Burson-Marsteller 2013, 30, 31). 90 % haastateltavista oli sitä mieltä, että hyödyllisimmät tietolähteet, jotka auttavat päätöksenteossa, tulevat kotimaisien viranomaisten asiakirjoista sekä sisäisistä kokouksista (77 %). Burson-Marstellerin (2013, 62) mukaan positiivisin puoli on, että nostetaan kysymyksen paikallinen / kansallinen tärkeys (47 %) ja toiseksi positiivisin, että saa käyttöön hyödyllistä ja oikea-aikaista informaatiota (33 %).

3.2 Lobbaaja ja lobbaaminen kirjaston näkökulmasta

Lobbaaja on henkilö tai yhteisö, joka ajaa tiettyä asiaa ja haluaa saada näkemyksensä esiin lobattavalle (joko yksilölle tai ryhmälle), esim. kirjastotoimenjohtaja, joka keskustelee lähikirjaston lakkauttamisesta lautakunnan puheenjohtajan kanssa. Sitä tehdään koska sillä tavoitellaan jotakin (Aula, Hakala (toim.) 2000, 173). Esimerkissä tavoitteena voi olla kyseistä lähikirjastoa koskevan lakkauttamisuhan peruuntuminen.

Myös päättäjät saavat lobbauksesta jotain, se voi olla faktaa asioista, jolla he voivat perustella päätöksiään äänestäjille (Aula, Hakala (toim.) 2000, 173). Toisissa tapauksissa päättäjät saattavat myös kasvattaa omaa suosiotaan tai varjella mainettaan. Tämä on hyvä muistaa kun ryhtyy lobbaamaan. Lobbauksesta hyötyvät parhaassa tapauksessa kaikki osapuolet – ihmiset, organisaatiot tai järjestöt, joiden asiaa lobbaaja ajaa, päätöksentekijä(t) jotka tekevät hyvän päätöksen saadessaan oikean informaation oikealla hetkellä, ja viime kädessä itse ratkaisun kohteena oleva asia, joka kunnan tasolla on useimmiten yleishyödyllinen ja palvelee kaikkia kansalaisia.

On hyvä muistaa, että lobbaus ei vaadi isoja asioita, se tarkoittaa enemmän sitä että verkostoituu ja pitää yllä hyviä suhteita erilaisten ihmisten kanssa, niin kansalaisten kuin päättäjien. On helpompi jutella vaikeista asioista, jos on jo hyvän päivän tuttu kuin vaikean paikan tullen ensimmäistä kertaa puhua kaupunginvaltuuston puheenjohtajan kanssa.

Lobbaus tarkoittaa myös sitä, että on kiinnostunut ajankohtaisista asioista ja seuraa mitä kunnassa tapahtuu. Kansallinen ja kansainvälinen seuranta on myös hyvä asia. Pitää seurata sekä kirjaston asioita mutta myös muita ajankohtaisia asioita, jotka voivat liittyä tai liittää kirjastoon.

On hyvä seurata lautakuntien tekemiä päätöksiä ja päättäjien äänestyskäyttäytymistä (Bergström & Byström 2003, 29, 30). Kun seuraa näitä tietoja, on helpompi tietää ketä lähestyä kun on sen aika. Lobbaajan tärkeimpiä taitoja on henkilötuntemus. Valtaosassa työstä kyse on analysoinnista. Pitää tietää miten asioiden laita on, jotta voi selittää miten asiat pitäisi muuttaa (tai säilyttää muuttumattomana). Henkilötuntemuksen myötä tietää, kuka on asian puolella ja vastaan ja miten asia vaikuttaa kansalaisiin. Pitää osata aavistaa, mikä yleinen mielipide on ja miettiä miten siihen voi vaikuttaa. Argumentit pitää muokata lobattavan kohteen mukaan (onko kohde puolesta vai vastaan).

Ajoitus on kaiken a ja o. Silloin kun asiasta puhutaan voi jo olla liian myöhäistä. Lindbergin ja Saartin (2012) mukaan ”julkishallinnossa projektien läpivieminen saattaa kestää vuosia ja suuret hankkeet ovat yleensä sidottu strategiaan linjauksiin, joiden aikajana on 3-5 vuotta”.

Muutama ohjenuora: Pitää tietää mistä puhuu. Pitää olla varma argumenteista, liirumlaarum ei auta ketään ja antaa huonon kuvan. On hyvä tutkia ja analysoida tilastoja, miettiä miten asiat voi esittää ja mitä vastapuolen argumentit voivat olla. Ei kannata tyrkyttää yleisiä asioita kirjastosta kaikille ja joka kohtaan, kannattaa sen sijaan miettiä ajankohtaisia asioita tai sellaista mitä haluaisi nostaa esiin ja fokusoida niihin asioihin. Hissipuheen opettelua on erittäin hyödyllistä, ja kannattaa mainita vain pari faktaa kerralla. Kannattaa myös puhua kirjastosta positiivisella tavalla, ei kannata mainita huonoja asioita tai valittaa, mutta ehdotuksia voi aina antaa (mts. 2012).

3.3 Lobbauksen hyvät käytänteet

Burson-Marstellerin (2013, 7, 8) sekä Ellun kana –viestintätoimiston (Poussa, L., Lehto M. & Piha K. (työryhmä), 48, 49) tekemissä kyselyissä oli koottuna hyviä käytänteitä, joita jokainen kirjaston johtaja voi käyttää lobbauksessa.

Ensinnäkin jos ei jo tunne päätöksentekoprosessia, sitä kannattaa opetella. Jos ei tiedä ketä lähestyä ja milloin, menee sekä kirjaston johtajan että lähestyttävän ihmisen työaika hukkaan. Kun tietää mitä päättäjät voi tehdä ja minkä menettelytavan mukaan, voi välttää kritiikin, johon lobbaajat usein törmäävät. Poliittinen päätöksenteko on hidasta, joten pitää olla kärsivällinen. Kannattaa siis pysyä mukana prosessissa, yhteistyö pitäisi jatkua myös sen jälkeen kun päätökset on tehty.

Nykypäivän työkuultuuriin kuuluu kiire ja sen takia kannattaa varata lobattavalta lyhyt tapaaminen ja varmistaa että tulee ja lähtee ajoissa. On hyvä olla kekseliäs ja mieleenpainuva alusta loppuun, kaikki mitä vetää huomion viestiin auttaa johtamaan onnistumiseen.

Lobbaus on vaikuttamista, mutta se ei tarkoita että pitäisi vain tyrkyttää omia mielipiteitä ilman että ottaa huomioon muut osapuolet, lobbauksen pitäisi aina olla keskustelua ja kuuntelua niin että molemmat osapuolet oppivat tapaamisesta.

Pitää ajatella poliittisesti, tunnistaa poliittisten argumenttien keskipisteet, arvot ja kiinnostukset jotka liittyvät ongelmaan ja oppia tunnistamaan mahdollisen yhteisymmärryksen perusta. Ei voi odottaa täydellistä voittoa, mutta ne jotka ovat tyytyväisiä kompromisseihin, ovat usein menestyksekkäämpiä.

Mainitsin aikaisemmin, että suomalaiset arvostavat hyödyllistä ja oikea-aikaista informaatiota. Tunteisiin vetoava lobbaaminen ei vetoa lobattaviin, pitää voida tukea asiaansa kiinnostavalla ja asiaankuuluvalla tiedolla, esim. tutkimuksilla ja selvityksillä.

On suositeltavaa asettaa realistiset tavoitteet ja tunnistaa lopullista yleisöä, ja olla valmis muokkaamaan strategia reagoiden sekä ulkoisiin että sisäisiin muutoksiin. Pitää tietää vastapuolen argumentit. On parempi tuoda itse esiin eri näkökulmia kuin yrittää piilotella niitä (Jaskari, Hyytiäinen, Lähde & Perttula 2010, 189). Tällä

tavalla lobattava saa käsiinsä kaikki tiedot, jolloin hän voi perustella päätöksiään äänestäjille, ja lobbaaja taas voi esittää oman näkemyksensä niihin näkökulmiin jotka eroavat omastaan.

On oltava valmis luomaan ja käyttämään verkostoja, liittoja sekä yhteistyökumppaneita pitkäjänteisesti (Bergström & Byström 2003, 104). Vaikka saisi torjuvan vastauksen tällä kertaa ensi kerralla voi taas kiinnostaa. Pitää muistaa että kaikkea ei tarvitse itse osata, ja olla myös itse valmis auttamaan muita.

Eri mediat kannattaa voittaa puolelleen tarjoamalla niille uutisia, kirjoittamalla ammattilehdissä ja mielipidekirjoituksia sekä argumentoimalla asiakysymyksillä artikkeleissa (Bergström, J. H. & Byström 2003, 106, 107).

3.4 Kirjastonjohtajan rooli

Kirjaston johtajat ovat lobbaajia, eli heidän pitäisi avata kirjastojen asiat kunnan päättäjille sekä kirjastoasioista päättävälle lautakunnalle että ylemmälle tasolle, kuten kunnanjohtajalle ja valtuutetuille.

Kirjaston johtajat eivät saisi olla passiivisia ja odottaa, että päättäjät kolkuttavat kirjaston ovelle, vaan heidät pitää kutsua mukaan katsomaan mitä kirjastossa tapahtuu. Erilaisiin tapahtumiin ja seminaareihin voi hyvin kutsua puhumaan esim. valtuuston puheenjohtajaa.

Kirjaston johtajat voivat vaikuttaa päättäjiin kirjaston asioista, siksi kannattaa uskaltautua puhumaan heidän kanssaan, vaikka se tuntuisikin hankalalta. Vaikka ei suoraan löytyisi koulutusta lobbauksesta, viestintäkoulutuksista on suuri hyöty (Lindberg & Saarti 27.09.2012).

4 Kyselytutkimus kirjaston johtajille ja esimiehille

4.1 Kyselyn taustat ja toteutus

Kyselyn (Liite 1) saateviesteineen lähetin Webropol-ohjelman kautta 12.02.14 ja vastausaikaa annoin kaksi viikkoa. Kyselyn vastausajan puolella välissä lähetin myös muistutusviestit ja kysely sulkeutui ennalta määrättyä ajankohtana 26.02.14. Kyselytutkimus oli kvantitatiivinen eli tilastollinen tutkimus.

Kysely lähetettiin 42 keskisuurelle ja suurelle kunnan kirjastoille, yhteensä noin 400 vastaanottajalle. Kysely toimitettiin julkisena linkkinä, mikä tarkoittaa että vastaaminen kyselyyn ei ole rajattu tietylle vastaanottajalle. Kyselyn tarkoitus oli tavoittaa mahdollisimman laajasti Suomen kirjastojen johtajat ja esimiehet, ja saateviestissä pyydettiin välittämään viestiä eteenpäin kirjaston sisällä.

Vastauksia tuli 34 kappaletta ja vastausprosentti oli 11,26 %. Vastausprosentti oli pienempi kuin odotin, ja yleistyksiä on näin ollen hankalaa tehdä. Talviloma sattui kyselyn aikaan, niin että se Etelä-Suomessa oli 17. - 21.2. sekä Väli-Suomen kunnissa 24.2. - 28.2.14. Itä- ja Pohjois-Suomen kunnissa talviloma ei ollut kyselyn aikana. Tämä on osittain voinut vaikuttaa kyselyn vastausten määrään. Vaikka vastauksia tuli määrällisesti vähän, olen kuitenkin erittäin tyytyväinen niiden laatuun, varsinkin niihin jotka vastaajat kirjoittivat avoimiin kenttiin.

4.2 Kyselyn tulokset ja niiden tarkastelu

Kyselyssä oli yhteensä 30 kohtaa. Viisi ensimmäistä kysymystä koski taustatietoja joissa kartoitettiin yleisiä tietoja, kuten ikä, sukupuoli, ammatillinen koulutus, ammattinimike sekä kunnan koko, jonka palveluksessa työskentelee.

Taustatietojen kartoituksen jälkeen tulivat kyselyn varsinaiset kysymykset, joista viisi oli monivalintakysymyksiä, kymmenen kyllä tai ei –kysymyksiä ja kolme arviontia vaativaa kysymystä asteikolla 1-5. Viisi kysymyksistä oli täysin avoimia. Viimeinen kysymys oli vapaa sana, jossa vastaaja sai antaa myös palautetta kyse-

lystä. Useimmissa kysymyksissä pystyi valitsemaan en tiedä – vaihtoehdon ja eräissä oli mahdollisuus valita muu vaihtoehto ja tarkentaa vastauksensa sisältöä.

Kyselyssä ei annettu yksityiskohtaisia neuvoja vastaamiseen, tarkoitus oli jättää kysymykset vastaajien tulkittaviksi.

4.2.1 Taustatiedot

Vastaajista yli 70 %, eli valtaosa, oli naisia. Vastanneiden ikäjakauma sijoittui seuraavasti: yli 40 % oli ryhmässä 51-64 vuotta, 35 % 41-50 vuotta ja 20 % 31-40 vuotta. Alle 30-vuotta oli alle 3 % vastaajista ja yli 65-vuotiaita ei yhtään.

Lähes 80 %:lla vastaajista oli ylempi korkeakoulututkinto ja 20 %:lla alempi korkeakoulututkinto. Ammattinimikkeen kysymyksessä pyrkimys oli luetella kaikki mahdolliset nimikkeet, jotta saisi oikeamman kuvan tilastoihin. Siitä huolimatta kyselyyn tuli neljä ”muu”- vastausta. Yli 30 % vastaajista oli kirjastotoimenjohtajia, ja lähes yhtä paljon oli kirjastonjohtajia (29 %). Yhteensä kaksikymmentäyksi kolmestakymmenestä neljästä vastaajasta oli kirjaston johtajia. Muita nimikkeitä olivat osastonjohtaja, lähikirjaston johtaja, vastaava kirjastonhoitaja, kirjastonhoitaja, hankekoordinaattori, palvelupäällikkö ja kirjastopalvelujen johtaja. Seuraavia ammattinimikkeitä ei ollut lainkaan vastauksissa: apulaiskirjastonjohtaja, taloussuunnittelija, informaattikko, markkinointi- tai viestintäpäällikkö.

Viimeinen taustatietokysymys oli, kuinka isossa kunnassa on töissä. Yli 40 % kaikista vastaajista ilmoitti olevansa töissä 20.000-50.000 asukkaan kunnassa. Yli 30 % oli yli 100.000 asukkaan kunnassa, ja 26 % oli 50.001-100.000 asukkaan kunnassa. Kirjastotoimenjohtajista ja kirjastonjohtajista 52 % oli töissä 20.000-50.000 asukkaan kunnassa, 19 % 100.000 asukkaan kunnassa, ja 28 % 50.000-100.000 asukkaan kunnassa töissä.

4.2.2 Lautakuntatyöskentely

Taustatietojen jälkeen keräsin tietoa lautakuntatyöskentelystä. Tiedustelin mikä lautakunta päättää kirjastoasioista, kuka valmistelee kirjaston asioita lautakuntaan

ja kuinka paljon aikaa valmisteluun käytetään kuukaudessa. Halusin myös tietää, kuka esittelee asiat lautakunnassa, onko vastaajalla esittelyoikeus, puhe- ja/tai läsnäolo-oikeus ja onko muilla kirjaston työntekijöillä puhe- ja/tai läsnäolo-oikeus lautakunnassa. Lisäksi halusin tietää, pyydetäänkö vastaajilta lausuntoja eri lautakunnissa käsiteltäviin asioihin (esim. kaupunginvaltuusto, kaupunginhallitus, yleisjaosto).

Tiedustelin kyselyssä mikä lautakunta päättää kirjastoasioista selvittääkseni onko kyseessä superlautakunta esim. sivistyslautakunta, joka on niin laaja että kirjaston ääntä ei välttämättä saada siinä kuuluviin vai toimiiko kirjastolautakunta omana lautakuntanaan, jossa asioihin voi paremmin syventyä.

Vastaajista 26 % ilmoitti lautakunnaksi sivistyslautakunnan, ja 23 % kulttuurilautakunnan. Oma kirjastolautakunta oli alle 3 %:lla vastaajista. Muina vaihtoehtoina olivat erilaiset yhdistelmät, jotka otin kunnat.net-sivusta (Piipponen, [viitattu 12.04.2014]). Keskisuurissa ja suurissa kunnissa ollaan siis siirrytty isompiin lautakuntiin, joissa käsitellään monien hallintokuntien asiat.

Pyysin kertomaan, kuka valmistelee lautakunnan asiat ja jokainen vastaaja sai itse kirjoittaa vastauksen avoimeen kenttään. Halusin tällä kysymyksellä selvittää saman asian kuin lautakunnissa, saako kirjasto äänensä kuuluviin vai hukkuuko se esim. siksi, että joku muu kuin kirjaston organisaation sisällä oleva henkilö valmistelee kirjaston asiat lautakuntaan. 33 vastaajasta kolme ei tiennyt, kuka valmistelee lautakunnan asiat. Valta-osa (28) vastasi kirjaston johtajan valmistelevan asiat lautakuntaan ja kaksi vastaajaa vastasi jonkun muun hoitavan ko. asiat. Usein kirjaston johtaja valmistelee asiat yhdessä jonkun muun kanssa, kuten sivistysjohtajan, kirjaston johtoryhmän, hyvinvointijohtajan, aikuisspallujohtajan, kulttuuritoimenjohtajan, elämänlaatupalvelukeskuksen johtajan, apulaisjohtajan, talouspäällikön, museo- ja kulttuuritoimenjohtajan tai toimialojen johtajan kanssa.

Pyysin myös arvioimaan vastaajan käyttämän työajan lautakuntaan menevien asioiden valmisteluun kuukaudessa tarkoitukseni selvittää, kuinka paljon valmistelut työllistävät. 42 % kaikista vastaajista vastasi ”en tiedä”, 18 % prosenttia vastasi ”yhdestä useampaan tuntiin” ja 9 % ”enemmän kuin yksi työpäivä”. Yksi vastasi,

ettei käytä lainkaan valmisteluihin aikaa (esimerkiksi jos ei valmistelee asioita lautakuntaan) ja toinen ”2 tuntia vuodessa”.

Kirjastotoimenjohtajista ja kirjastonjohtajista 38 % ei tiennyt, kuinka paljon aikaa käyttävät lautakuntaan menevien asioiden valmisteluun, vaikka kaikki vastasivat valmistelevänsä (itse tai yhdessä jonkun muun kanssa) asiat lautakuntaan. 23 % käyttää valmisteluun aikaa yhden tunnin, 19 % useita tunteja, ja 9 % koko työpäivän tai enemmän.

Halusin selvittää valmistelun lisäksi myös sen, kuka esittelee asiat lautakunnassa. Kunnat.net-sivun (Harjula, Mäki-Lohiluoma 2012) mukaan esittelijä voi merkittävästi vaikuttaa asioihin. Jos ei itse esittelee asioita eikä näin ollen ole suorassa yhteydessä päättäjiin, saattaa se entisestään hankaloittaa kirjaston äänen kuuluville saamista

Tämän kysymyksen vastaushajonta oli varsin suuri. Kysymys oli monivalintakysymys, jossa olin yrittänyt listata mahdollisimman laajasti eri vaihtoehtoja sekä antanut mahdollisuuden vastata avoimeen kenttään, jos joku muu esittelee asiat. Viisi vastaajaa vastasi avoimeen kenttään.

Vastaajista 35 % kertoi, että joko kirjastotoimenjohtaja tai kulttuuri- ja kirjastotoimenjohtaja esittelee asiat. Seuraavaksi sijoittui sivistys(toimen)johtaja 17 % ja muissa kirjastoissa esittelijöinä toimivat kulttuurijohtaja, toimialajohtaja, vapaa-aika(palvelu) johtaja, asiaa valmisteleva viranhaltija, aikuispalvelujohtaja tai hyvinvointijohtaja, sivistys- ja kulttuurijohtaja, kulttuuri- ja vapaa-aikajohtaja ja museo- ja kulttuuritoimenjohtaja.

Seuraavat kolme kysymystä koskivat lautakunnan kokouksia. Kysyin, onko vastaajalla esittelyoikeus lautakunnassa, puhe- ja/tai läsnäolo-oikeus ja onko muilla kirjaston työntekijöillä puhe- ja/tai läsnäolo-oikeus lautakunnassa. Tällä halusin selvittää, pääseekö myös asiantuntijaroolissa olevat kirjaston työntekijät lautakunnan kokouksiin, esim. talouspäällikkö tai apulaiskirjastonjohtaja.

Kaikkiin kolmeen kysymyksiin vastattiin ”kyllä” tai ”ei”. 82 % kaikista vastasi, ettei heillä ole esittelyoikeutta lautakunnassa, 52 % että heillä on puhe- ja/tai läsnäolo-

oikeus lautakunnassa ja 55 % että muilla kirjaston työntekijöillä ei ole puhe- ja/tai läsnäolo-oikeutta lautakunnassa. Viimeiseen näistä kolmesta kysymyksestä pystyi myös vastaamaan ”en tiedä” ja 23 % vastasi näin. Kirjastotoimenjohtajista kaikilla on puhe- ja/tai läsnäolo-oikeus lautakunnassa.

Viimeisessä kysymyksessä, joka liittyi lautakunta-työskentelyyn, kysyin pyydettäänkö vastaajalta lausuntoja eri lautakunnissa käsiteltäviin asioihin. Tähän sai vastata joko ”kyllä” tai ”ei”. Myös lausuntojen antaminen on lobbausta (Aula, P., Hakala, S. (toim.) 2000, 173). Annoin esimerkkeinä kaupunginvaltuusto, kaupunginhallitus, yleisjaosto. Kaikista vastaajista 61 % ilmoitti, ettei heiltä pyydetä lausuntoja, kirjastotoimenjohtajien keskuudessa vastaava prosentti oli 36 %. 64 %:lta kirjastotoimenjohtajista pyydetään siis lausuntoja eri lautakunnissa käsiteltäviin asioihin.

Vastaukset olivat kirjaston kannalta aika rohkaisevia ja ylittivät omat olettamukseni, sillä kuten aikaisemmin jo mainitsin, lautakunnat ovat useimmassa tapauksessa yhdistelmiä eri hallintokunnista eli isompia. Kirjasto saa kuitenkin äänensä kuuluviin, kun kirjaston johtaja valmistelee asiat joko yksin tai yhdessä esim. toimialajohtajan kanssa. Koska kirjastotoimenjohtajat itse valmistelevat kirjaston asioita koskevat esitykset, he näin ollen saavat välillisesti äänensä kuuluviin lautakunnan kokouksissa, vaikka moni kirjastotoimenjohtaja ei itse esittelekään asiat lautakunnassa (83 %). Oli myös hyvä huomata, että vaikka asiantuntijat eivät välttämättä pääse lautakunnan kokouksiin, kaikilla kirjastotoimenjohtajilla on puhe- ja/tai läsnäolo-oikeus. Jos katsoo vain kirjastotoimenjohtajien vastaukset, enemmistöltä pyydetään lausuntoja eri lautakunnissa käsiteltäviin asioihin, mikä on myös rohkaisevaa. Lobbaus tapahtuu siis luontevasti päätöksentekoprosessin sisällä.

4.2.3 Lobbaaminen

Seuraavassa osiossa siirryin kysymyksiin lobbaamisesta. Ensimmäinen kysymys tästä aiheesta oli, yrittääkö vastaaja vaikuttaa kunnan päättäjiin, ja tähän sai vastata ”kyllä” tai ”ei”. Kaikista vastaajista 70 % vastasi kyllä, ja luku kasvoi 81 %:iin, jos vastaukset rajasi kirjastotoimenjohtajiin.

Pyysin tarkennusta avoimeen tekstikenttään, minkä takia oli vastannut ei ja jos oli vastannut kyllä, niin millä tavoin yrittää vaikuttaa kunnan päättäjiin. Kielteisiä vastauksia tuli yhteensä yksitoista, mutta tarkennuksen perusteella luokittelin yhden niistä myönteiseksi. Listaan tähän kaikki vastaukset, koska ne ovat mielestäni tärkeitä miettiessä minkä takia kirjastoihmiset ovat vastahakoisia käyttämään lobbausta. Jotkut vastauksista olen muokannut yksityisyyden suojan takia, silloin sanat ovat kursivoituja. Vastauksista ilmeni, että monet selvästi lobbaavat jo nyt, mutta he itse eivät ole sitä mieltä. Jonkun mielestä se ei kuulu heidän tehtäviinsä, tai he ajattelevat että hyvin hoidettu kirjasto riittää antamaan hyvän kuvan kirjastosta.

- Haluan että asiat käsitellään virallisesti lautakunnan kautta eteenpäin.

- Tuon toki esiin tarpeellisia asioita ja ainakin meidän vähäistä henkilökuntamäärää useinkin ja onhan sekin vaikuttamisen yrittämistä, mutta teen sen virallisia kanavia käyttäen. Tuntumani ja kokemukseni on, että päättäjät haluavat itse pohtia asioita faktojen pohjalta.

- Olen asunut paikkakunnalla vasta *hyvin lyhyt aika* (vastaus muokattu yksityisyyden suojan takia), joten en tunne vielä päättäjiä.

- Koen, että kunnan päättäjiin vaikuttaminen kuuluu kirjastotoimenjohtajalle.

- En varsinaisesti vaikuta. Pyrin kuitenkin johtamaan ja hoitamaan kirjaston toimintoja niin hyvin, että kirjasto on itse hyvää mainosta itselleen.

- Pyrin välttämään valittamista ja niukkuuden esilletuontia. Olen huomannut, että positiivisella asenteella saa kannattajia. esim. " Kirjasto osallistuu mielellään osaltaan taloustalkoisiin ja leikkaa hankintamäärärahaa. Pyrimme kuitenkin takaamaan asiakkaille laajan valikoiman uutuuskirjoja."

- Ei ole luonnollisia yhteyksiä.

- Mielenkiinto hävinnyt. Päätöksenteko ja valmistelu on liian kaukana lähikirjastosta. Päättäjät eivät käytä kirjaston palveluja eivätkä ota yhteyttä.

- Luulen, että kirjastotoimenjohtaja on se henkilö joka pitää kontaktia yllä.
- Näkisin, että vaikuttaminen on kirjastopalvelupäällikön hommaa. Minulle maksetaan muusta hommasta.
- Olen seutukirjaston kirjastonjohtaja itsenäisessä kunnassa, joka maksaa kirjastopalveluista palvelut tuottavalle kunnalle. Lobata tietysti voisi yleensä kirjaston puolesta, koska keskustelua palvelujen tasosta säästöjen yhteydessä kuitenkin käydään.
- Olen esimieheni varahenkilö, jonka takia olen melko harvoin esimiestehtävissä ja tähän mennessä ei ole tullut vastaan tehtävää, jossa olisin ollut tekemisissä kunnan päättäjien kanssa.

Jos vastaaja vastasi kyllä, pyysin vastaajaa vielä tarkentamaan millä tavoin hän yrittää vaikuttaa päättäjiin. Vastauksia tuli 24 ja esitän niitä tässä kokonaisuudessaan. Mielestäni esimerkit oikeasta työelämästä antavat konkreettisemmän ja oikeamman kuvan siitä, miten lobbaus toimii. Lähes jokaisessa vastauksessa tuli esiin, että vastaajat kertovat päättäjille kirjaston asioista eli esittelevät faktoja. Kysymys oli: Jos vastasit Kyllä, kerro millä tavoin:

- Tuodakseni esiin kirjaston asioita mm. talous, verkko, investoinnit.
- Tiedonvälitys, yhteydenotot tarvittaessa.
- Viestinnällä ja käytöksellä.
- Kirjasto oli lakkautusuhan alla ja välillisesti asiakkaiden kautta vaikuttettiin päättäjiin. Jaoin asiakkaille tietoa siitä kehen voi ottaa yhteyttä suoraan ja kirjastossa kerättiin nimiä adressiin kirjaston säilyttämisen puolesta. Osin asiakkaiden yhteydenottojen perusteella kirjasto päätettiin vielä säilyttää.
- Ottamalla suoraan yhteyttä päättäjiin.
- Pysin tuomaan esille kirjaston asioita. Valitettavasti kirjastolla on hallintosäännön mukaan vain hyvin vähän asioita, joista päättää lautakunta. Suurin osa asioistamme ei siis vaadi päätöstä, joten voin tuoda niitä esille vain ilmoitusasioissa.

- Jos tapaan, kerron asioista oman näkemykseni. Joskus olen lähettänyt kirjeen, jossa olen kertonut taustoja tarkemmin. Joskus olen pyytänyt tuttua asiakasta tai muuta sopivaa henkilöä kirjoittamaan esim. lehteen tai ottamaan yhteyttä suoraan päättäjiin. Muuten ylläpidän hyviä suhteita. Kutsumme esim. usein päättäjiä avaamaan tilaisuuksia, asiantuntijoiksi tms.

- Kertomalla eri tilanteissa kirjastotoimen tarpeista, annan myös auliisti lausuntoja paikalliseen lehteen.

- Kutsuin asukaslautakunnan koolle erääseen tapahtumaan ja olisin halunnut kertoa kirjaston tilanteesta myönteisessä valossa ja ylipäänsä jakaa tietoa. Tilaisuus ei herättänyt kiinnostusta asukaslautakunnan jäsenten keskuudessa ja vain kaksi henkilöä oli paikalla.

- Tapaamalla päättäjiä, laittamalla viestejä, soittamalla, joskus toimitan kirjastoalan strategiapapereita yms.

- Keskustelen kirjastotoimen johtajamme esimiehen kanssa kirjastoasioista, samoin kuin poliitikkojenkin.

- Osallistun alueeni suuralueen yhteistyöryhmän kokouksiin. Juttelen poliitikkojen kanssa kirjastosta, kun heitä tapaan.

- Kertomalla faktoja päätöksenteon taustaksi, mutta vain pyydettyä tai muuten sopivasti kohdattaessa.

- Kutsumalla kaupunginjohtajan ja muita päättäjiä tutustumaan ___ (sana poistettu yksityissuojan takia) toimintaan kirjaston tiloissa.

- Pyrin tiettyyn "piilovaikuttamiseen". esim. kehoitin vs. kirjastonhoitajaa tekemään tehostettua koulukirjastotyötä. Olen sitten tuonut tätä esille ja kehunut henkilön hyvää työtä toimintakertomuksissa ja kokouksissa. Päämääränä on vs. kirjastonhoitajan vakinaistaminen. En katso että tämä on lobbaamista, pelkästään pyrkimystä hyvän toimintamallin vakiinnuttamiseksi.

- Lähetän tarvittaessa tietoa ja perusteluja kirjastoa koskevista asioista, yleensä sähköpostitse.

- Yhteydenpito lautakunnan jäseniin.

- Kerron taustatietoa alueen päättäjille.
- En erityisen aktiivisesti, mutta olen jakanut lautakunnalle Kirjasto-
lehteä ja Yleisten kirjaston neuvoston Kirjastostrategiaa.
- Pitämällä yhteyttä mm. sähköpostitse, kutsumalla kirjaston tapahtu-
miin ja tilaisuuksiin.
- Kirjasto tiedottaa päättäjille aktiivisesti ajankohtaisista asioista ja ta-
pahtumista ja kutsuu heitä harkiten tilaisuuksiin. Kirjastopalvelujohtaja
kutsutaan usein eri asukas-, intressi- ja päättäjryhmien tilaisuuksiin,
joissa kirjastopalvelut ovat tavalla tai toisella esillä. Kulttuurilautakun-
nassa on hyvä mahdollisuus tuoda asioita esiin myös epävirallisesti.
Viime ja tänä vuonna *kaupungilla* (paikkakunta poistettu yksityissuojan
takia) on ollut useita eri lautakuntien ja toimialojen yhteisiä strategia-
seminaareja, joissa kirjastopalvelujohtaja on ollut mukana. Kaupungin
strategiaa on valmisteltu työryhmissä, joissa kirjaston johtoryhmästä
on ollut laaja edustus. Lisäksi pitkän työurani ansiosta tunnen henkilö-
kohtaisesti suuren joukon kaikkien puolueiden päättäjiä (ml. kansan-
edustajia, ministereitä) ja kaupungin ylimmät vianhaltijat. Minulla on
runsaasti tilaisuuksia ottaa esille kirjastopalvelujen kannalta tärkeitä
teemoja. Kirjasto viestii laajasti myös median kautta.
- Otan yhteyttä tuntemiini lautakunnan jäseniin ja muihin politiikassa
toimiviin tuttuihin. Myös asiakkaita käytän hyväksi.
- Oli 1. kerta yleisötilaisuus, johon oli kutsuttu päättäjiäkin. Aiheena oli
kirjastojen rahoitus.
- Tärkeimmissä ja suurimmissa asioissa keskusteluyhteys valtuutet-
tuihin ja lautakunnan jäseniin, tietojen jakaminen.

4.2.4 Mitä mieltä olet vaikuttamisesta (lobbaamisesta)?

Tässä vaiheessa kysyin, mitä mieltä vastaajat ovat lobbaamisesta. Tähän tuli 30 vastausta. Tämä kysymys on myös hyvin tärkeä, kun haluamme ymmärtää mitä mieltä kirjastossa työskentelevät ihmiset oikeasti ovat vaikuttamisesta ja sen takia listaan myös kaikki tähän kysymykseen annetut vastaukset. Jotkut olivat sitä miel-
tä, että lobbaaminen on vasta viimeinen vaihtoehto, toiset taas että se on todella

tärkeätä, koska päättäjillä usein on puutteelliset tiedot eivätkä he itse perehdy asioihin oma-aloitteisesti.

- Johtaminen ja valtaisa määrä monenlaista työtä vie työajan ja lobbaamiseen olisi raivattava enemmän aikaa.

- Ymmärrettävää, mutta en pidä siitä. Epäoikeudenmukaista. Rikkaat voivat helpommin lobata. Parempi, jos kukaan ei lobbaisi. Voihan lobbaamisessa tietysti olla hyviäkin puolia, saa äänensä kuuluviin, mutta sille pitäisi olla muita foorumeita.

- Hyväksyn viimeisenä vaihtoehtona, mikäli asioiden virallinen eteenpäinvieminen ei onnistu/tuo toivottavaa tulosta.

- Ajattelen niin, että päättäjillä pitää olla tosiasiat tiedossa ja siten, että he oikeasti voivat verrata asioita keskenään, kun tekevät päätöksiä. Pidän heitä kuitenkin sen verran fiksuina, että se riittää. Lisäksi ymmärrän talousahdingon ja koen niinkin, että liikaa kirjastoa ei ole kurjistettu ainakaan vielä.

- Tuntui hyvältä kun *kirjastoa ei lakkautettu* (opinnäytetyökirjoittajan itse lisäämä huomautus), ilmeisesti pystyi vaikuttamaan tilanteeseen, ainakin tällä kertaa. Yhteisöllisyys asiakkaiden kanssa vahvistui.

- Parempi vaikuttaa asioihin etukäteen kuin itkeä huonoja päätöksiä jälkikäteen.

- Tärkeätä.

- Kyllä asioita pitää tuoda esiin ja niistä puhua, mutta en lähtisi agressiivisen lobbaamisen tielle.

- Vaikuttaa pitää, mutta viisaasti. Ei päällekyvästi tai epäarvostavasti. Ja vain sopivilla hetkillä ja harkituissa asioissa.

- Käytännössä pakko, ääni pitää kuulua joka tilanteessa.

- Voi yrittää antaa tietoa. Olen entinen kunnan kirjastonjohtaja ja tietynlainen varovainen lobbaaminen on minulle siltä ajalta tuttua. Kuntaliitosten myötä asiat keskittyvät kirjastotoimenjohtajalle ja lähikirjaston johtajat ovat tavallaan sivussa. En itse kaipaa mitenkään kunnallishallintoa. Seuraan asioita mielelläni vähän sivusta.

- Vastaanotto ollut poikkeuksetta myönteistä.

- Olen sitä mieltä, että sen on oltava eettisesti kestävä, mutta että sitä pitäisi tehdä enemmän kirjastoalalla.

- Todella tärkeää. Pitäisi enemmän itse aktiivisesti mennä puhumaan poliitikoille kirjastopuhetta. Se siis on viiden minuutin mittainen puhe, jossa kehuaan kirjastoa.

- Virkamiehen tulee olla tarkkana lobbaamisessa.

- On tärkeää tuoda äänensä kuuluville päättäjien keskuudessa.

- Kirjasto tekee vaikuttamista ala-arvoisesti ja kapeakatseisesti eikä uskalla markkinoida miljoonien kävijämääriä tai palvelutehokkuutta yhtälöllä käyntimäärä/henkilökunta. Mikään yhteiskunnan toimija ei pysty samaan palvelutehokkuuteen.

- Kirjastotoimella ei ole varaa/rahoja suurimittaiseen lobbaamiseen. En myöskään pyri vaikuttamaan suoraan päättäjiin, vaan toimin siten että he voivat tehdä itse omat johtopäätökset kirjastopalveluiden tarpeellisuudesta. Järkisyiden esilletuominen ei vielä liene lobbaamista?

- Se on tarpeellista, koska päättäjillä on usein väärä tai puutteellisia tietoja kirjaston toiminnasta, eivätkä he aina oma-aloitteisesti perehdy asioihin.

- Kaupungin tasolla se on periaatteessa kielletty, vaikka sitä tehdäänkin.

- Pidän tärkeänä.

- Voi olla tehokastakin. Emme ole vielä joutuneet erityisen tukalaan asemaan, joten mitään "hätää" ei ole ollut, eikä lobbaamiseen niin suurta syytä. Esitykset ovat aina menneet läpi, ja määrärahat ovat olleet riittävät. Jos uhkakuvia alkaisi nousemaan, lobbaamista kannattaisi harrastaa aktiivisemmin.

- Kirjasto-alalla ei osata käyttää työvälineenä. Tykkää tai ei, kuuluu nykypolitiikkaan.

- Minusta reilu vaikuttaminen on välttämätöntä asioiden näkyväksi tekemisessä ja tärkeiden asioiden turvaamisessa. Se on tehtävä avoimesti ja kaikille niin tasapuolisesti kuin mahdollista.
- Aika tuntematonta itselleni. En tiedä tapahtuuko moista, kenen toimesta ja missä.
- Jokainen toimii oman asiansa eteen niin kuin parhaiten taitaa. Omaan edustajaan on pakko olla yhteydessä. Katson, että se antaa myös edustajille eväitä toimia, kuten äänestäjät haluavat.
- Ei voi oikein käyttää, kun ei ole esittelijä. Olen siis esittelijästä ja hänen toimintatavoistaan riippuvainen.
- Se on tärkeää, koska asioita pitää pitää esillä ja todistaa sillä tavalla olemassaolon oikeutusta ja palvelun tärkeyttä sen käyttäjille.
- Termi lobbaaminen kuulostaa minusta tässä yhteydessä negatiiviselta. Toki kuntapäätäjiin pitää yrittää vaikuttaa esimerkiksi lisäämällä heidän tietoisuuttaan kirjastosta ja sen tarjoamista palveluista. Paras olisi, jos päättäjät käyttäisivät itse kirjastopalveluja.
- Tarpeellista suurimmissa asioissa, taitoa vaativaa.

4.2.5 Miten päättäjät äänestävät, missä vaiheessa lähestyä päättäjiä ja muita esim. virkamiehiä

Lobbaamisen jälkeen siirryin selvittämään, seuraavatko vastaajat miten päättäjät äänestävät kirjastoasioissa (esim. lautakuntien, valtuuston, kaupunginhallituksen kokouksissa), missä vaiheessa he lähestyvät päättäjiä ja lähestyvätkö he myös muita esim. virkamiehiä.

Vastaajat saivat vastata kysymykseen ”seuraatko miten päättäjät äänestävät kirjastoasioissa” kyllä tai ei ja 82 % vastasi myönteisesti. Määrä nousi 90 %:iin, jos vastaajien piiriä rajattiin kirjastotoimenjohtajiin ja kirjastonjohtajiin.

”Missä vaiheessa lähestyt päättäjiä?” -kysymys oli monivalintakysymys jossa vaihtoehtoina olivat: ennen valmisteluvaihetta (26 %), sen aikana (38 %), päätöksentekoaikana (23 %), kesällä (melkein 3 %), muu ajankohta, mikä? (26%), en tiedä (melkein 9 %) ja en lähesty heitä (11 %).

Muu ajankohta -kenttä oli avoin tekstikenttä, johon sai itse kirjoittaa vastauksensa. Vastauksia tähän kohtaan tuli seuraavasti: ”tarpeen mukaan”, ”tilaisuuden tullen”, ”johtoryhmä ottaa yhteyttä päättäjiin”, ”pysyttelen mielelläni sivussa”, ”kirjastojen kampanjapäivät”, ”silloin kun minulla on asiaa heille, en varsinaisesti lobbaa asioita kokousten ulkopuolella”, ”jos on ilmassa jotain mikä uhkaa omaa työyksikköä”, ja ”ei ole tapahtunut aiemmin”.

Halusin tietää, milloin vastaajat lähestyvät päättäjiä, koska halusin verrata tuloksia Att lyckas med lobbning –kirjan ajatuksiin, joiden mukaan otollisin hetki on silloin kun muuten ei tapahdu paljon, eli kesällä (Bergström & Byström 2003, 73). Kirjoittajien mukaan kesällä kannattaa lähestyä sekä päättäjiä että mediaa, sillä vaikka ihmiset ovat silloin lomalla, on silloin myös vajeita uutisista jolloin tulee helpommin vastaanotetuksi ja kuulluksi.

Lähestytkö myös esim. virkamiehiä? Tähän kysymykseen annetut vastaukset osoittivat, että 64 % vastaajista lähestyy myös esim. virkamiehiä. Kysymyksen vastausvaihtoehdot olivat ”kyllä” tai ”ei”. Määrä nousi 76 %:iin, jos vastaukset rajattiin vain kirjastotoimenjohtajiin ja kirjastonjohtajiin. Esitin tämän kysymyksen koska olemalla yhteydessä virkamiehiin voi vaikuttaa siihen miten asia esityslistalla muotoillaan, jolloin osa työstä on jo tehty (Bergström & Byström 2003, 89). Halusin myös tietää ketä lähestytään. ”Kyllä” tähän kysymykseen vastanneille oli jatkokysymys ”ketä lähestyt?”. Tähän tuli 20 vastausta, jotka on kaikki listattuna alla.

- Kaupungin muita vastuualuejohtajia, mikäli on tarvetta sekä elykeskuksen virkamiehiä.

- Työvoima-asioissa henkilöstöasioista päättäviä. Esimieheni eli sivistötoimenjohtajan kanssa keskustelen toki.

- Toimialajohtaja, apulaiskaupunginjohtaja, taluspäällikkö, henkilöstöasioista vastaavat jne.

- Sivistystoimenjohtaja ja satunnaisesti kunnanjohtaja.

- Harvoin, mutta joskus olen kysynyt lisätietoa tai perusteita aikeille. Ja tietysti henkilöstölle suunnatuissa tilaisuuksissa olen aktiivinen, kysyn ja tuon esiin omia ajatuksia. Joskus otan yhteyttä myös yhteistyökumppaneihin, jos on kyse sellaisesta asiasta, missä on kyseessä yhteiset intressit.

- Kaikkia jotka jollain tavoin liittyvät asiaan.

- Sivistysjohtaja, peruskoulutuksen johtaja, kaupungin johtajaa

- Em. kirjastotoimen johtajamme esimies, kaupunkisuunnitteluviraston työntekijät jne.

- Kirjastotoimen johtajaa.

- Keskushallinnon virkamiehiä. On erittäin tärkeää, että keskushallinnon korkeammilla virkamiehillä on riittävät tiedot, tämä on paljon tärkeämpää arjen sujumisen kannalta kuin poliitikkojen tiedottaminen.

- Kytkemällä kirjasto yhteistyöhön ministeriöiden, virastojen, elinkeinotoimen kanssa. Lähes kaikkia yhteiskunnassa, jotka pyrkivät luomaan merkityksellistä uudistusta.

- Normaalin toiminnan ja asioiden hoidon mukaisesti esimiehiä, yhteistyökumppaneita, johtoryhmän jäseniä ym.

- Talousjohtaja, henkilöstöpäällikkö, kaupunginjohtaja.

- Toimialajohtajaa mm.

- Lautakunnan esittelijöitä.

- Johtavia viranhaltijoita jotka valmistelevat osaltaan kirjastopalveluita koskevia asioita. Viimeksi esim. henkilöstöpalvelun henkilöitä (vaikuttavat täyttölupiin) ja tilapalvelun henkilöitä (vaikuttavat tilaratkaisuihin).

- Oman esimieheni lisäksi (toimialajohtaja) eri palvelualueiden ja toimialojen kollegoita ja tarvittaessa muita toimialajohtajia.
- Olen yrittänyt selventää asioita kaupunginjohtajaan, mutta meillä on kulttuuri että kirjasto keskustelee vain palvelukeskuksen johtajan välityksellä. Eli suora keskusteluyhteys ei ole suotava.
- Pääasiassa sivistys- ja kulttuuritoimen edustajia, kiinteistöasioissa teknisen puolen virkamiehiä.

Tähän osioon kuului vielä kysymys, onko vastaajilla epävirallisia kokouksia päättäjien kanssa, vastausvaihtoehtoina olivat kyllä tai ei. 88 % kaikista vastaajista ja 72 % kirjastotoimenjohtajista vastasi ettei ole epävirallisia kokouksia. Tämä kysymys oli ehkä huonosti muotoiltu, koska halusin, selvittää miten paljon vastaajat tapaavat päättäjiä arkipäivän tilanteissa. Kun vastaajat saivat kirjoittaa millä tavoin he vaikuttavat kunnan päättäjiin, avoimissa vastauskentissä tuli esiin että he puhuvat kirjaston asioista päättäjille silloin kuin tapaavat. Esimerkiksi lounastaminen samoissa paikoissa missä päättäjätkin on luonteva tapa vaihtaa muutama sana siitä mitä kirjastolle kuuluu. Toiseksi viimeisessä osiossa tiedustelin, mitä muita kanavia vastaajat käyttävät vaikuttamiseen.

Kysymyksessä ”Pyritkö vaikuttamaan yleiseen mielipiteeseen esim. medioiden kautta” 85 % vastasi kyllä. Jatkokysymyksenä tiedustelin millä tavoin ja vaihtoehtoina olivat sanomalehdet, TV, radio, sosiaalinen media, mainonta ja muu, mikä.

Kahdeksan vastaajista oli valinnut vaihtoehdon Muu, mikä?, kaksi heistä ilmoitti käyttävänsä kaikkia vaihtoehtoja paitsi televisiota; yksi mainitsi sanomalehtien ja sosiaalisen median lisäksi ely/avi:in, yksi vastasi, että häntä haastatellaan todella usein eri medioihin, eli hän pääsee vaikuttamaan sitä kautta aktiivisesti. Kirjastolla on runsaasti myös mainontaa, suurimmaksi osaksi maksutonta mutta joskus myös maksettua. Yksi vastaaja vastasi saavansa tarvittaessa usein palstatilaa paikallisviestimissä, mikäli tarvetta on. Yksi vastaaja kertoi tiedottavansa tietysti normaalisti kirjaston tapahtumista.

Eri medioita on hyvä käyttää, kansalaiset seuraavat eniten juuri niiden kautta, mitä omassa kunnassa tapahtuu. Media on mielipidevaikuttaja, ja vaikuttamalla kansalaisten yleiseen mielipiteeseen voi samalla vaikuttaa päättäjiin. Tiedottamalla nor-

maalisti kirjaston tapahtumista saa näkyvyyttä mediassa ja pitää sillä tavoin kirjastoa kansalaisten ja päättäjien mielessä.

Seuraava kysymys oli ”Teetkö yhteistyötä muiden tahojen kanssa yhteisten intressien eteenpäin viemisessä” ja tähän 85 % vastasi ”kyllä”. Jatkokysymyksenä oli ”mitkä tahot”; vastauksia tuli seuraavasti: kulttuuritoimijat (36 %), kuntalaiset (13 %), koulut (20 %) ja muu, mitkä? (30 %).

Muu-vaihtoehdon vastaajat mainitsivat seuraavat tahot: koulut, päiväkodit ja alueellinen yhteistoimintaryhmä, johon kuuluu poliitikkoja, virkamiehiä ja kolmatta sektoria. Myös yritykset, ministeriöt, eduskunta, nuorisopalvelujen ja liikunnan edustajat, yhdistykset, korkeakoulut, alueen ja paikkakunnan muut kirjastot, OKM, AVI, Kansalliskirjasto ja kirkon edustajat mainittiin.

4.2.6 Vaikuttamisen tärkeys

Viimeisessä osiossa tiedustelin, onko päättäjiin vaikuttaminen vastaajan mielestä tärkeä asia, onko päättäjiin vaikuttaminen vastaajan mielestä hankala asia ja tuntee vastaaja tarvitsevänsä informaatiota tai koulutusta päätöksentekoprosessiin vaikuttamiseen liittyvissä asioissa (lobbausvalmennusta).

Vastausvaihtoehdot tässä osiossa perustuivat asteikkoihin. Vastaajat pystyivät valitsemaan, olivatko he vahvasti eri mieltä vai vahvasti samaa mieltä asteikolla 1-5, missä 1 tarkoitti vahvasti eri mieltä ja 5 vahvasti samaa mieltä. Vastaajat olivat sitä mieltä, että päättäjiin vaikuttaminen on tärkeä asia; keskiarvoksi tuli 4,18. Vaikuttaminen hankalana asiana sai keskiarvoksi 3,53 ja ”tunnetko tarvitseväsi koulutusta” keskiarvo oli 3,35.

Yksi vastaaja kirjoitti ”vapaa sana” -kenttään, että hänen mielestään lobbauskoulutus ei ole huono asia, hän on itse vain niin kokenut ettei enää tässä vaiheessa uraa tarvitse koulutusta ja että jokainen kirjastopalveluista vastaavan johtajan pitää oppia vaikuttamaan päättäjiin ja muiden alojen vastuuhenkilöihin. Siksi asiaa tarvitaan koulutusta ja tietoa, vaikka hän itse ei sitä tässä vaiheessa tarvitsekaan.

Vapaa sana -kenttään, johon sai antaa palautetta kyselystä kokonaisuutena, tuli 12 vastausta. Muutama antoi aiheellista moitetta kyselylle, tietyt kentät eivät antaneet vastaajan ohittaa kysymystä ja aluksi vastaajat eivät huomanneet viimeisissä kysymyksissä (asteikkokysymykset), että ruutua piti rullata oikealle nähdäkseen kaikki vaihtoehdot. Kyselyn aikana kävin jokaisen kommentin jälkeen Webropol-ohjelmassa ja tein tarvittavat korjaukset, jotta kaikki toimisi kunnolla. Avasin lisäkenttiä, jotta vastaaja pystyisi vastaamaan moneen vaihtoehtoon ja tein muutamasta kentästä vaihtoehtoisen kun ne aluksi olivat pakollisia ja lisäsin teknisiä ohjeita viimeisiin kysymyksiin.

Yksi vastaaja olisi toivonut minun aluksi avaavan ja määrittelevän lobbaamisen käsitettä, mutta tästä olin jo tehnyt heti alkuun tietoisin valinnan, että haluan vastaajien vastaavan juuri oman mielikuvansa pohjalta kysymyksiin.

Erästä vastaaja mietitytti lobbaamisen oikeutus. ”Silloin, jos kyse on tiedonvälittämisestä päättäjille, joilta tieto puuttuu, mutta jos tietoa ei puutu.”

Muita kommentteja:

- Poliitikkojen kanssa tekemisissä olevana olen tottunut siihen, että kirjaston asiat eivät ole tärkeitä useimmille kuntapäättäjille. Kirjastoon suhtaudutaan toisinaan avoimen väheksyvästi ja jopa vihamielisesti.

- Uudet kuntarakenteet ovat muuttaneet hallinnointikenttää ja asioita vie eteenpäin lähinnä vain kirjastotoimenjohtaja yhdessä lautakunnan kanssa. Kirjastotoimenjohtajan yläpuolella voi olla vielä toimialajohtaja, joka vie asioita sitten kaupunginhallitukseen. Kuntaliitoskirjastojen vaikutusmahdollisuudet ovat aika vähäiset, vaikka itse en ole muuta kaivannutkaan. Olen ollut tähän asti ihan tyytyväinen.

5 Johtopäätökset

Halusin tässä opinnäytetyössä nostaa esiin lobbaamisen, joka on kirjastomaailmassakin ajankohtainen asia. Rajasin aiheen koskemaan ainoastaan kuntatasolla tapahtuvaa lobbausta ja otin mukaan vain keskisuuria ja suuria kuntia.

Vaikka vastausprosentti oli alhainen, kysymyksiin vastattiin avoimesti ja tunteella. Jotkut eivät mielestäni täysin hahmottaneet sitä, mitä lobbaaminen on, ja olivat sitä mieltä, että tavallinen tiedonkulku päättäjille ei ole vaikuttamista. Tämä kyselyn avulla esiin nostettu seikka on mielestäni hyvin mielenkiintoinen ja sen paljastuminen erittäin hyödyllistä. Kuten jo käsite-osuudessa esitin, kaikki vaikuttaminen on lobbausta. Tämä voisi olla yksi kehittämisen kohde, joka voitaisiin ottaa esiin seuraavan kirjastoalan koulutuspäivän ohjelmaan.

Kyselyn toinen hyvin merkittävä tulos on se, että lobbaaminen koettiin yleisesti tärkeänä asiana - vastauksen keskiarvoksi tuli 4.18 (5). Pidän tätä hyvänä ponnahduslautana jatkoa ajatellen, pitää vielä lisätä lobbaamisen näkyvyys ja avata sen käsitteet niin, että sitä ei koeta likaisena asiana. Olen tässä työssä yrittänyt avata lobbauksen käsitteet niin, että sitä on helppoa ymmärtää ja myös antaa eväät siihen miten sitä käytännössä kannattaa tehdä.

Halusin työssäni myös tutkia, tehdäänkö käytännön lobbausta kirjastoissa. Sain selville että sitä tehdään, useimmat esim. seuraavat miten päättäjät äänestävät kirjastoasioissa, ovat aktiivisesti mukana oman lautakunnan valmisteluissa ja saavat olla mukana kokouksissa. Kunnat ovat myös aktiivisia, kun kirjastotoimenjohtajilta pyydetään lausuntoja eri lautakunnissa käsiteltäviin asioihin. Tutkimukseni mukaan 81 % kirjastotoimenjohtajista pyydetään lausuntoja.

Koska suurimmassa osassa kunnista se lautakunta, joka päättää kirjaston asioista, päättää myös monista muista eri hallintokuntien asioista (esim. kirjasto, teatteri, museo, vapaa-aika, orkesteri), pitää kirjaston johtajan itse olla aktiivisempi. Aikaisemmin kirjaston ääni on kuulunut paremmin, kun on ollut vain kirjastoasioita käsittelevä lautakunta, nyt käsitellään samaan aikaan monien eri hallintokuntien asioita. Tämä näkyi myös kyselyn tuloksissa, vain 2.94 %:lla oli oma kirjastolautakunta. Tämän takia lobbaamisen tärkeys tulee vain korostumaan. Pitää olla valmis

kertomaan päättäjille, mitä omalle kirjastolle kuuluu, minkälaisien ongelmien kanssa ollaan painimassa ja mitkä positiiviset aspektit ja vaikutukset tulee esiin kirjaston arjessa. Ei voi olettaa että päättäjät, jotka ovat myös usein ylityöllistettyjä, ehtisivät perehtymään kaikkiin juuri omaa työympäristöä ja juuri itsellemme tärkeisiin seikkoihin. Ei voida myöskään odottaa että oman työyhteisön tuottamat tulokset huomattaisiin yhä laajenevassa ja kirjavammassa ongelma-kentässä. Johtajan pitää itse aktiivisesti suunnitella, seurata ja ottaa yhteyttä päättäjiin. Pitää myös muistaa, että kaikkea ei tarvitse itse tehdä, pitää luoda verkostoja ja ottaa heidät mukaan positiivisen vaikuttamisen prosessiin.

Suomen taloudellisen tilanteen luomat paineet organisaatioiden toiminnan tehostamiselle vaatii, että kirjaston johtajat entistä enemmän käyttävät aikaa lobbaukseen. Lobbaaminen on tärkeä asia ja sitä kannattaa tehdä, tämä tuli moneen kertaan esiin kyselyn vastauksissa. Olen opinnäytetyölläni pyrkinyt ravistamaan negatiiviset ennakkoluulot lobbausta kohtaan, puhdistamaan sen maineen ja korostamaan sen tärkeyttä ja ajankohtaisuutta. Toivon että olen samalla onnistunut antamaan kirjaston johtajille paremmat edellytykset oikeaoppiseen lobbaamiseen ja että koko kirjastoyhteisö omaksuisi tämän tärkeän työvälineen, jonka avulla kirjastoja koskevat ongelmat ja haasteet saataisiin paremmin päättäjien tietouteen.

LÄHTEET

- About us. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Bryssel: Burson-Marsteller. [Viitattu 16.4.2014]. Saatavana: <http://www.burson-marsteller.com/who-we-are/about-us/>
- Aula, P. & Hakala, S. (toim.) 2000. Kolmet kasvot: Näkökulmia organisaatioviestintään. Helsinki: Loki-Kirjat.
- Bergström, J. H. & Byström, J. 2003. Att lyckas med lobbning. Stockholm: Bilda Förlag.
- Burson-Marsteller. 2013 [Verkkojulkaisu]. A guide to effective lobbying in Europe. The view of Policy-Makers. Bryssel: Burson-Marsteller. [Viitattu 16.4.2014]. Saatavana: http://lobbyingsurvey.burson-marsteller.eu/wp-content/uploads/2013/05/european_lobbying_survey_2013.pdf
- Jaatinen, M. 1999. Poliittisten kysymysten lobbaus – tehokkaiden lobbausstrategioiden malli. Helsinki: Helsingin yliopiston verkkojulkaisu.
- Jaskari, H., Hyytiäinen M., Lähde J. & Perttula P. 2010. Lob: lobbauskirja. [Kirkkonummi]: Kustannusosakeyhtiö Paasilinna.
- Harjula, H. & Mäki-Lohiluoma, K-P. 24.10.2012. Kunnanhallituksen, lautakuntien ja muiden toimielinten valinnat. [Yleiskirje]. Helsinki: Suomen kuntaliitto. [Viitattu 17.4.2014]. Saatavana: <http://www.kunnat.net/fi/Kuntaliitto/yleiskirjeet-lausunnot/yleiskirjeet/2012/Sivut/y19-80-2012-kunnanhallituksen-lautakuntien.aspx>
- Kurikka, P. Ei päiväystä. Lobbaaminen. [Verkkosivu]. Helsinki: Suomen kuntaliitto. [Viitattu 25.02.2014]. Saatavana: <http://www.kunnat.net/fi/palvelualueet/demokratia/osallistuminen/vallakas/osallistujan-perustaidot/lobbaaminen/Sivut/default.aspx>
- Lindberg, P. & Saarti J. 27.09.2012. Lobbaamisen perusteet kirjastonjohtajalle. [Verkkokoartikkeli]. Helsinki: Suomen kirjastoseura. [Viitattu 26.02.2014]. Saatavana: <http://kirjastolehti.fi/artikkelit/artikkeli/118/lobbaamisen-perusteet-kirjastonjohtajalle/>
- Lobbying – The Concept. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Brysseli: EPACA – European Public Affairs Consultancies' Association. [Viitattu 25.02.2014]. Saatavana: <http://www.epaca.org/about-lobbying/lobbying-the-concept>
- Perustietoja Suomen taloudesta. 16.01.2014. [Verkkosivu]. Helsinki: EK Elinkeinoelämän keskusliitto. [Viitattu 24.02.2014]. Saatavana: <http://ek.fi/mita-temme/talous/perustietoja-suomen-taloudesta/>

- Piipponen, S-L. Ei päiväystä. Tilastotietoja lautakunnista ja niiden jäsenistä. [Verkkosivu]. Helsinki: Suomen kuntaliitto. [Viitattu 12.04.2014]. Saatavana: http://www.kunnat.net/fi/tietopankit/tilastot/kuntavaali-ja-demokratiatilastot/Tilastotietoja_lautakunnista_%20ja_niiden_jasenista/Sivut/default.aspx
- Poussa, L., Lehto M. & Piha K. (työryhmä) 2003. Mitä tapahtuu huomenna lobbaukselle. [Verkkójulkaisu]. Helsinki: Ellun kanat. [Viitattu 25.02.2014]. Saatavana: http://ellunkanat.fi/wp/wp-content/uploads/2013/04/Mitä_tapahtuu_huomenna_lobbaukselle.pdf
- Press release. 4.6.2013. Transparent and ethical lobbying high on the agenda, Europe-wide survey of policymakers shows. [Verkkotiedote]. Bryssel: Burson-Marsteller. [Viitattu 16.4.14]. Saatavana: <http://www.burson-marsteller.com/press-release/transparent-and-ethical-lobbying-high-on-the-agenda-europe-wide-survey-of-policy-makers-shows/>
- Relander, Jukka. 19.09.2013. Kirjastot ja politiikka. [Verkkosivu]. Helsinki: Suomen kirjastoseura. [Viitattu 24.02.2014]. Saatavana: <http://kirjastolehti.fi/artikkelit/artikkeli/238/kirjastot-ja-politiikka/?category=7>

LIITTEET

LIITE 1. Kyselylomake ja saatekirje

“Kirjasto ja politikointi” on ajankohtainen aihe, erityisesti nykytilanteessa, jossa säästöjä vaaditaan yhä enemmän. Kuntien säästöt ovat arkea ja kurittavat kirjastojen toimintaa budjettileikkauksilla ja lähikirjastojen lakkauttamisilla.

Miten kirjastot ja kirjastotoimenjohtajat yrittävät vaikuttaa päättäjiin? Opinnäytetyössäni “Kirjasto- ja tietopalvelun” koulutusohjelmassa Seinäjoen ammattikorkeakoulussa, tutkin tätä aihetta.

Toivon, että mahdollisimman moni kirjastotoimenjohtaja ja kaikki esimiestasolla olevat, vastaisivat tähän kyselyyn. Kyselyä suosittelee Suomen kirjastoseuran puheenjohtaja Jukka Relander.

Ystävällisin

terveisin,

Sandra Nestorova

Bibliotek och politisering är ett aktuellt ämne, speciellt i nuläget, då det krävs mer och mer inbesparingar. Kommunernas inbesparingar är vardag och slår hårt på bibliotekens verksamhet med budgetnedskärningar och stängningar av närbibliotek.

Hur försöker biblioteken och biblioteksdirektörerna påverka beslutsfattarna? Den här frågan undersöker jag i mitt slutarbete för Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma i Seinäjoen ammattikorkeakoulu.

Jag hoppas att varje biblioteksdirektör, avdelnings-, bokbuss- och närbibliotekschef och även alla andra förmän svarar på den här enkäten. Enkäten rekommenderas av Jukka Relander, ordförande för Finlands biblioteksörening. Tyvärr är enkäten enbart på finska.

Lobbaaminen arkipäivää kirjastoissa?

1. Ikä: *

- Alle 30-vuotta
- 31-40 v.
- 41-50 v.
- 51--64 v.
- 65 vuotta täyttänyt

2. Sukupuoli: *

- Nainen
- Mies

3. Ammatillinen koulutus: *

- Ammattikoulu
 - Alempi korkeakoulututkinto
 - Ylempi korkeakoulututkinto
 - Muu, mikä?
 -
-

4. Ammattinimike: *

- Kirjastonjohtaja
- Kirjastotoimenjohtaja
- Apulaiskirjastonjohtaja
- Taloussunnittelija
- Osastonjohtaja
- Lähikirjaston johtaja
- Vastaava kirjastonhoitaja
- Informaatikko
- Kirjastonhoitaja
- Markkinointipäällikkö
- Viestintäpäällikkö
- Muu, mikä?
- _____
- Kulttuuri- ja kirjastotoimenjohtaja

5. Kunta (jossa olet töissä): *

- 20.000-50.000
- 50.001-100.000
- yli 100.000

6. Mikä on kunnassanne kirjastoasioista päättävä elin? *

- Kirjasto- ja kulttuurilautakunta
- Kirjastolautakunta
- Kulttuurilautakunta
- Sivistyslautakunta
- Vapaa-aikalautakunta
- Elämänlaatulautakunta
- Kasvatus- ja opetuslautakunta
- Kasvatus- ja sivistyslautakunta
- Kasvun ja oppimisenlautakunta
- Koulutuslautakunta
- Koulutus- ja kirjastolautakunta
- Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta
- Kulttuuri- ja kansalaistoiminnan lautakunta
- Liikuntalautakunta
- Liikunta- ja kulttuurilautakunta
- Nuorisolautakunta
- Opetuslautakunta
- Opetus- ja varhaiskasvatuslautakunta
- Sivistys- ja vapaa-aikalautakunta
- Muu, mikä?

- En tiedä

7. Kuka valmistelee lautakuntaan menevät asiat?

8. Esitä arvio käyttämästäsi työajasta lautakuntaan menevien asioiden valmisteluun

(kuukaudessa).

- 1 tunti
- Useita tunteja
- Työpäivä
- Enemmän kuin yksi työpäivä
- Yksi työviikko
- Enemmän, kuinka paljon?
- _____
- En tiedä

9. Kuka esittelee asiat lautakunnassa? *

- Kirjastotoimenjohtaja
- Sivistys(toimen)johtaja
- Sivistystoimen apulaiskaupunginjohtaja
- Kulttuurijohtaja
- Toimialajohtaja
- Kulttuuri- ja kirjastotoimenjohtaja
- Koulutusjohtaja
- Vapaa-aika(palvelu)johtaja

- Hallinto- ja talouspäällikkö
- Asiaa valmisteleva viranhaltija
- Joku muu, kuka?
- _____
- En tiedä

10. Onko sinulla esittelyoikeus lautakunnassa? *

- Kyllä
- Ei

11. Onko sinulla puhe- ja/tai läsnäolo-oikeus lautakunnassa? *

- Kyllä
- Ei

12. Onko muilla kirjaston työntekijöillä puhe- ja/tai läsnäolo-oikeus? *

- Kyllä
- Ei
- En tiedä

13. Pyydetäänkö sinulta lausuntoja eri lautakunnissa käsiteltäviin asioihin? *

Voi olla myös kaupunginvaltuusto, kaupunginhallitus, yleisjaosto.

Kyllä

Ei

14. Yritätkö vaikuttaa kunnan päättäjiin (lobbaaminen)? *

Kyllä

Ei

15. Jos vastasit Ei, kerro minkä takia:

16. Jos vastasit Kyllä, kerro millä tavoin:

17. Mitä mieltä olet vaikuttamisesta (lobbaamisesta)?

18. Seuraatko miten päättäjät äänestävät kirjastoasioissa

(esim. lautakuntien, valtuuston, kaupunginhallituksen kokouksissa)? *

Kyllä

Ei

19. Missä vaiheessa lähestyt päättäjiä? *

Ennen valmisteluvaihetta

Sen aikana

Päätöksentekoaikana

Kesällä

Muu ajankohta, mikä?

En tiedä

En lähesty heitä

20. Lähestytkö myös muita esim. virkamiehiä? *

Kyllä

Ei

21. Jos vastasit Kyllä, niin ketä lähestyt?

22. Onko sinulla epävirallisia kokouksia päättäjien kanssa? *

Kyllä

Ei

23. Pyritkö vaikuttamaan yleiseen mielipiteeseen esim. medioiden kautta? *

Kyllä

Ei

24. Jos vastasit Kyllä, niin millä tavoin?

- Sanomalehdet
- TV
- Radio
- Sosiaalinen media
- Mainonta
- Muu, mikä?
-

25. Teetkö yhteistyötä muiden tahojen kanssa yhteisten intressien eteenpäin viemisessä?

*

- Kyllä
- Ei

26. Jos vastasit Kyllä, niin mitkä tahot?

- Kulttuuritoimijat
- Kuntalaiset
- Koulut
- Muu, ketkä?
-

27. Onko päättäjiin vaikuttaminen sinusta tärkeä asia? *

Nullaa ruutua oikealle niin näet kaikki vaihtoehdot!

1 2 3 4 5

Vahvasti eri mieltä ○ ○ ○ ○ ○ Vahvasti samaa mieltä

28. Onko päättäjiin vaikuttaminen sinusta hankala asia? *

Nullaa ruutua oikealle niin näet kaikki vaihtoehdot!

1 2 3 4 5

Vahvasti eri mieltä ○ ○ ○ ○ ○ Vahvasti samaa mieltä

29. Tunnetko tarvitsevasi informaatiota/koulutusta päätöksentekoprosessiin

vaikuttamiseen liittyvissä asioissa (lobbausvalmennusta)? *

Nullaa ruutua oikealle niin näet kaikki vaihtoehdot!

1 2 3 4 5

Vahvasti eri mieltä ○ ○ ○ ○ ○ Vahvasti samaa mieltä

30. Vapaa sana:
